

Téma: Veřejné statky

Předmět: Ekonomie

Zaslal(a): R690

Veřejné statky jsou statky nedělitelného zboží a služby, které poskytuje veřejný sektor, tj. stát a obce. Buď je vyrábí sám ve svých podnicích nebo je nakupuje u soukromého sektoru. Zdrojem jejich financování je soustava neveřejných rozpočtů. Jde o takové statky jejichž produkci nemůže zabezpečit trh v důsledků tržního selhání. Celkový užitek pro všechny je větší než náklady na ně vynaložené, užitek pro jednotlivce by však byl nižší než náklady na jeho výrobu – proto soukromá osoba nemá zájem o jeho výrobu.

Členění

Podle způsobů potřeby

Čistě veřejné statky – znaky při spotřebě

jejich spotřeba je nedělitelná v kvantitě ani kvalitě, jednotlivce nelze ze spotřeby vyloučit, nelze přesně stanovit podíl jednotlivce na spotřebě, nelze jednotlivci předepsat úhradu. Spotřebu nelze nijak omezovat, formou zákonných daní vymáhá stát zdroje na tyto statky. Spotřeba řádného subjektu nesnižuje nabídku pro ostatní uživatele. Zvýšení užitku jednoho nevyvolává snížení užitku druhého. Mezní užitek je roven nule. Náklady nezávisí na tom, kolik spotřebitel tyto statky využívá, mezní náklady jsou rovny nule. (státní správa, armáda policie, soudy, veřejné komunikace, veřejné osvětlení, hromadná veřejná doprava).

Částečně veřejné statky

spotřeba je dělitelná v kvantitě, kvalita je nedělitelná. Růst kvantity spotřeby vede pro všechny ke snížení kvality spotřeby. Jednotlivce lze vyloučit ze spotřeby, ale ekonomicky bývá často neprospěšné. Mezní náklady na dodatečného spotřebitele jsou větší než nula, ale jsou nízké (zdravotnictví, školství, obrazárny, veřejné parky).

Veřejně poskytované soukromé statky

jejich spotřeba je dělitelná, vyloučení je možné, ale nebylo by spravedlivé. Mezní náklady na dodatečného spotřebitele jsou vysoké (VŠ, určité části zdravotnictví, využití knihoven).

Podle vlivu státu na rozhodování o alokaci zdrojů na jejich produkci a na rozhodování o jejich rozdělení mezi spotřebitele

- zajišťuje trh - u čistě tržních statků
- zajišťuje stát (instituce) - jiné typy statků

Netržní statky (jejich funkce nepřinášejí zisk - obrana státu)

- polotržní veřejné statky
 - produkovány soukromým sektorem
 - ceny jízdného ve veřejné hromadné dopravě
 - služby na poště, regulovaný nájem
- poručnické veřejné statky
 - stát rozhoduje za jedince podle vlastních preferencí
 - stát je přesvědčen o prospěšnosti
 - povinná školní docházka
 - uložení povinného léčení
 - periodické prohlídky dětí

Podle ekonomických vlastností

statek s vlastností nerivality

- může spotřebovávat více osob, a nekonkurují si
- národní obrana, veřejné osvětlení

statek s vlastností nevyloučitelnosti

- spotřebitele není možné vyloučit ze spotřeby

statky s vlastností vyloučitelnosti

- spotřebitele lze ze spotřeby vyloučit
- dálniční známky, zákaz jízdy nákladních aut po dálnici v neděli
- poplatky za internet - rozlišení slabý a silný provoz

čistě veřejné statky

- s vlastností nevyloučitelnosti
- poskytuje je stát

částečně veřejné statky

- spotřeba je dělitelná
- vyloučení možné, ale nákladné

veřejně poskytované soukromé statky

- mezní náklady jsou vysoké
- vysoké transakční náklady (nárok na vzdělání)

PODMÍNKA EFEKTIVNOSTI PRO VEŘEJNÉ STATKY

Nástroje přidělování veřejných statků

- používají se různé nástroje k omezení spotřeby

Cenový mechanismus

- spočívá na vybírání poplatků, které snižují spotřebu, př. dálniční známky

Administrativní omezení spotřeby

- jde o přidělování jednotných dávek všem spotřebitelům, tento způsob v sobě nese určitou nespravedlnost, protože každý má jiné nároky, př. MHD - cena stejná jako na 2 zastávky i na 10.
- stanovení efektivity nabídky - respektive rovnováhy při spotřebě statků soukromých v podmínkách fungování tržního mechanismu

Křivky produkčních možností a indiferentní křivky

MMS (mezní míra substituce) - kolika jednotek soukromého statku je spotřebitel ochoten se vzdát při zvýšení své spotřeby o jednotku:

- MMS = Soukromý sektor/Veřejný sektor
- ξ MMS jakého množství soukromých statků jsou ochotni se všichni vzdát za jednotku VS
- MMT (mezní míra transformace) - o kolik jednotek se sníží výroba soukromého statku, zvýší-li se výroba veřejného statku o jednotku:
- MMT = Soukromý sektor/Veřejný sektor
- Podmínka efektivity: ξ MMS = MMT
- ξ MMS > MMT - spotřebitelé jsou ochotni vzdát se většího množství SS ve prospěch VS a naopak

Křivka poptávky a nabídky

- tržní rovnováha při vyrovnání nabídky s poptávkou

Stanovení poptávkové křivky

- pomocí rozpočtového omezení spotřebitele (příjem)
 - zvýšením výdajů na veřejné statky se objem soukromých statků snižuje a naopak
- $S_s + dV = P$
- S_s spotřeba soukromých statků
- d = daňové břemeno pro daného spotřebitele
- V = celkové množství VS
- P = příjem

- Sklon rozpočtového omezení
 - Jakého množství SS se spotřebitel musí vzdát, aby získal dodatečnou jednotku VS
- pomocí indiferenčních křivek
 - sklon křivky je dán MMS
 - Sklon indiferenční křivky - Jakého množství SS je spotřebitel ochoten se vzdát, aby získal dodatečnou jednotku VS

- Odvození poptávkové křivky po VS z poptávkových křivek jednotlivců
 - Agregátní křivka (vertikální sčítání poptávkových křivek)

Stanovení nabídkové křivky

- po veřejných statcích
 - cena statku je dána množstvím ostatních statků, které spotřebitel musí obětovat, aby získali další jednotku VS
 - MMT = Mezní náklady na výrobu VS = Suma MMS
 - Efektivní nabídka
 - Agregátní poptávka = agregátní nabídce